

TOPLUMSAL MÜZİK BEĞENİMİZDEKİ SAPMALAR

Doç. Tahsin KILIÇ
Buca Eğitim Fakültesi
Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

ÖZET

Ülkemizde 1950'li yıllarda kırsal yerleşim birimlerinden büyük kentlere yönelik iç göç olayı başladı. Bu göç olayı, yaşadığımız sosyoekonomik sorunların devam etmesi sonucu 1960'lı yıllarda batı ülkelerine yönelik dış göç olayına dönüştü. Bu durum, eğitim düzeyi farklı olan insanların çelişkilerini de açıklıkla ortaya koydu.

Ticari amaçtan öte kaygısı olmayan -başta bazı müzik çevreleri olmak üzere- kimi çıkar çevreleri, bu çelişkilerden acımasızca faydalandılar. Sonuçta; "arabesk" olarak adlandırılan soysuz bir müzik türü ortaya çıktı. Türk insanının müzik anlayışını taban olarak almayan ve gelecek kuşaklara sunulmaya değer görülmeyen bu müzik türü, günümüzde küçümsenemeyecek bir sorun oluşturmaktadır.

- Sorun, önce eğitim düzeyinde ele alınmalı ve irdelenerek çözüm yolları bulunmalıdır.

SUMMARY

In Turkey, the emigration from the rural settlement units to the big cities started in 1950' s. This later turned into the emigration to the western countries in 1960' s, as a result of continuation of the socio-economic problems we had. It also brought the contradictions of the people having different education levels to light.

Some self-seeking people, especially the circle of music dealers, who were only concerned with the commercial income, made use of these contradictions relentlessly. As a result of this, the degenerated hybrid type of music, called 'Arabesque', came into existence. This music, not taking the musical intelligence of the Turkish people as its base and not worthy of being presented to the following generations, causes a big problem today, which cannot be underestimated.

The problem must first be considered from the point of education and the solutions must be found by studying thoroughly.

GİRİŞ

Müzikte evrensel anlamda yeni anlayışların ve gelişmelerin toplumumuzda benimsenmesi, diğer alanlara göre daha zor olmakta ve daha uzun süre gerekmektedir. Toplumsal müzik anlayışımızdaki eksiklik

ve yanlışlıkların kökünde, müzik eğitimine ilişkin çağdaş görüşlere ve uygulamalara eğitim sistemimizde bu güne kadar yeterince yer verilmeyişi yatmaktadır. Müzik eğitiminin, eğitim sistemimiz içinde gerçekçi ve çağdaş ölçülere göre yer almayı, toplumsal müzik tüketimimizde önemli boşluklar ve buna koşut olarak hiç de alışık olunmayan müzik beğenileri yaratmıştır. Öteden beri büyük kentlerde plakçı dükkanları, gazinolar, aile bahçeleri, seyyar satıcılar ve nakil araçları gibi mekanlarda "yoz müzik" olarak nitelenen bir müzik türü tüketime sunulmaktadır. Bu zoraki dinleme yöntemi, uzun yıllardan beri süregelmektedir. Yaklaşık son yirmi beş yıl içinde palazlanan bu müzik türü, önce büyük kentlerde, sonra kırsal kesimde boy göstermiş, geniş dinleyici kitleleri oluşturarak önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu durum, toplumsal müzik anlayışımızda ki sapmayı da beraberinde getirmiştir.

DURUM

Müzik alanındaki bu olumsuz değişim, sosyal alandaki değişimlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kentlerde başlayan makinalaşma olayı 1950'li yıllardan başlayarak kırsal kesimde büyük değişimlerin görülmesine yol açmıştır. Bu değişimler sonucu ortaya çıkan paylaşım eşitsizlikleri işsizliği yaratmış, böylece ortaya çıkan işsizlik de kırsal kesimden büyük kentlere insan göçünü başlatmıştır. Alt yapı sorunlarını henüz çözememiş olan büyük kentler, bu göç olayına hazırlıksız yakalanmışlardır. Kırsal kesimden büyük kentlere akın eden insan yığınları, sosyal yapılaşmanın alt kesimi olan "gecekondu"ları oluşturmuşlardır. Gecekondu olayı, o yıllarda İstanbul ve Ankara'da görülen kent içi taşımacılıktaki "dolmuş" olayı gibi, II.Dünya Savaşından sonra Türk toplumunun karşılaştığı ihtiyaçlar nedeni ile yarattığı bir çözüm biçimidir. Gecekondu, kırsal kesimden büyük kentlere gelen ve kent yaşamına katılmakta zorluk çeken insan yığınlarının, kent dışında altyapısız, sağlık kurallarını önemsemeyen ve imar yasalarına aykırı olarak oluşturduğu yerleşim alanlarıdır.

Büyük kentlerin dışında oluşturulan bu yerleşim alanlarında yaşayan insanlar, önceleri inşaat işçiliği, kapıcılık, seyyar satıcılık v.s. gibi ucuz emek hizmetleri ile şehir yaşamına uyum sağlamaya çalışırlar. Öz çevrelerinden tüm sosyal ve kültürel değerlerini de birlikte getiren bu yığınların, kent yaşamına uyum sağlamadaki direnci sonucu melez bir yaşam tarzı, buna koşut olarak yeni bir sanatsal beğeni ortamı ve biçimi ortaya çıktı. Kent yaşamına eğitimsiz ve hazırlıksız olarak katılan, kent yaşamıyla beklediği iletişimi kuramayan, herşeyi kadere bağlayan bu insanların anlayış ve yaşam tarzını genel anlamda "arabesk" in kaynağı olarak kabul edebiliriz.

Kent yaşantısı ile bağdaşamayan insanların yarattığı böyle bir ortam, kolay kazancı amaç edinen bazı çevrelerce kısa zamanda ticari kaynak ve sömürü alanı haline getirildi. Bu alanda "yoz müzik" ve "yoz sinema" sektörü uzun yıllar etkinliğini sürdürdü. Her kolay kazanç alanında olduğu gibi bu sektörlerde de toplumsal yarar ve sanatsal nitelik kaygısı yoktu. Üstelik giderek yaygınlaşma yollarını da buldular. Böylece ticari amaçlı "yoz müzik", 1970'ler öncesinden başlayarak bazı iletişim ve nakil araçları, plâk ve kaset gibi araçlarla küçük kentlere ve küçük yerleşim birimlerine kadar yayıldı. 1970'li yıllarda Karayolları, Polis ve Meteoroloji radyoları, programlarında sanatsal düzeyi düşük yoz müzik türüne sıkça yer vermişlerdi. Bu müzik programları, kentlerde ve kırsal kesimde geniş bir dinleyici tabanı oluşturmuştu. O yıllarda öküzinün boynuzuna transistörlü radyo takıp tarlasında çift süren köylü tipi, basında karikatür konusu olmuştu. Son yıllarda toplumsal ve sanatsal açıdan bir sorun olarak geliştiği anlaşılan arabesk müziğin yaygınlaşmasında bu radyo birimlerinin rolü çok fazla olmuştu.

"Yoz müzik" sektörünce yıllardan beri müzik tüketimindeki alt beğeni çevrelerine sürekli olarak arz edilen bu müzik türü, bu çevrelerde büyük tüketim talepleri yaratmıştır. Böyle bir ortamda bu çıkar çevreleri,

güney ve güneydoğu pavyonlarından yetişmiş sanatsal niteliği olmayan pek çok "star" şarkıcıyı müzikte tüketim alanına sürerek büyük kazançlar elde etmişlerdir. Halk katmanlarının bu yoz müziğe alıştırılması sonucu ortaya çıkan arz ve talep kısır döngüsünün topluma getirdiği yıllık yük, 1989 yılında yapılan basın anketlerine göre 1 trilyon TL'nin üzerinde bulunuyordu. Bu yükün her geçen yıl arttığı ve daha da artacağı ortadadır.

Müzik beğenimizdeki yozlaşma, 1990'lı yılların başından beri Türk Pop Müziği'nde de görülmektedir. 1993 yılında büyük kampanyalar sonucu ortaya çıkan özel radyo ve televizyon kuruluşları, anlamsız güftelerle bezenmiş şarkı örneklerini beyin yıkarcasına tüketim alanına sürmektedirler. Bu niteliksiz müzik yapıları, toplumun duyarlı kesimlerince olumsuz yönde eleştirilmektedir. Medyanın gücü, gelişmemiş olan müzik beğenimizi daha da yıpratmaktadır.

SONUÇ

Bu güne kadar uygulanan eksik ya da yanlış sanat politikaları sonucu nitelikli müziğin girmeyi bir türlü başaramadığı boş alanlarda bu "yoz müziğin" dinlenebilir olması, bir neden değil, sonuçtur. Gerçekle olan şudur: yoz müzik sektörü, toplumda var olan çelişkileri müzikte malzeme olarak kullanmış ve yarattığı "hibrit" müzik türünü zaten varolan "kadere?" tüketim ortamının kullanımına sunmuştur. Günümüzde "arabesk", sadece müzikle sınırlı değildir. Toplumsal yaşamın tüm alanlarına az ya da çok bulaşmış bir anlayış ve görüş biçimidir. Kadereci bir kitlenin anlatım aracıdır. Bu çarpık anlam dili, bunalım ve ajitasyon taşıyan sloganlardan oluşmaktadır. Kamyon, otobüs ve minibüs gibi ulaşım araçlarının içinde ya da dışında yazılı olarak görülen bu sloganlar, arabeskin somut ve beliryeci örnekleridir.

Müziğimizdeki ve toplumsal görüşümüzdeki "arabesk" sorununun çözümlenmesi ve aşılması gerekmektedir. Sorun, önce genel anlamda eğitim düzeyinde ele alınmalı ve irdelenerek çözüm yolları bulunmalıdır.

KAYNAKLAR

EÖRİBEL, Ertan; Niçin Arabesk Değil, Osmanlı Matbaası, İstanbul, 1984.

OZANKAYA, Özer; Türk Müziğinin Dramı. Cumhuriyet Gazetesi, 17.10.1987

TURGUT, İhsan; Arabesk ve Modernizm, I. Müzik Kongresi, Ankara, 14-17/06/1988